

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра теорії та історії держави і права

Шинкарук Я.І.

Професійна відповідальність правника

Методичні вказівки для студентів заочної форми навчання
Навчально-наукового юридичного інституту з питань
підготовки та контролю самостійної роботи

галузь знань **08 «Право»**
спеціальність **081 «Право»**

Івано-Франківськ
2022

Професійна відповідальність правника: Методичні вказівки для студентів заочної форми навчання Навчально-наукового юридичного інституту з питань підготовки та контролю самостійної роботи/ Я. І. Шинкарук – Івано-Франківськ, 2022. –с.

Методичні вказівки містять типові плани семінарських занять, списки рекомендованої літератури, запитання для самоперевірки. Розрахований на студентів денної форми навчання та викладачів юридичних навчальних закладів

Рецензенти:

ВСТУП

«Професійна відповідальність правника» – це навчальний курс нового змісту і спрямування для студентів-правників. Ідея його створення ґрунтується на необхідності формування у всіх правників корпоративного світогляду про суттєву суспільну місію представників правничої професії і відповідної культури щодо усвідомлення власної приналежності кожного до професійної спільноти колег без огляду на посади, які обіймає особа з дипломом юриста. Спільною темою для професійної спільноти є професійна етика і відповідальність.

Мета: формування уявлення у молодих юристів про професійні та етичні стандарти правників, їхньої відповідальності; підготовка майбутніх професіоналів з високими моральними цінностями; розвитку світогляду відносно систем цінностей правничої професії; розуміння ролі правника в дотриманні верховенства права та розбудови демократичного та громадянського суспільства і держави в цілому.

Завдання: вивчення правових та етичних норм поведінки правника; розуміти особливості, види, механізми та наслідки настання відповідальності правника при здійсненні ним своїх обов'язків; набуття навичок застосування міждисциплінарного підходу в оцінці етичної поведінки правника; стимулювати майбутнього правника до підвищення активності правової культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: аспекти етичної поведінки правника, професійні стандарти правничої відповідальності, організаційно-правові елементи діяльності правника в сучасних умовах, роль правника в суспільстві та розбудови демократичної держави, права людини та професійні обов'язки правника, особливості відповідальності правника.

вміти: охарактеризувати цінності правничої професії; розвивати та утверджувати етичні стандарти правника; оцінювати міжнародні та національні практики професійної діяльності правника; забезпечувати професійну таємницю правника; розуміти та застосовувати на практиці механізми притягнення правників до відповідальності; застосовувати алгоритми правового захисту, процедури оскарження правників під час притягнення їх до відповідальності; виявляти конфлікт інтересів; розуміти етичні засади правника під час комунікації в мережі Інтернет та ЗМІ.

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ

(6 год).

Питання для підготовки:

1. Роль та значення правничої професії в суспільстві. Функції правника в суспільстві.
2. Морально-етичні цінності у роботі правника.
3. Порядок та умови доступу до правничої професії. Забезпечення рівності у доступі до правничої професії.
4. Самоврядність правничої професії. Асоціація правників як інструмент захисту і незалежності свободи правника.
5. Становлення та історичний розвиток правничої професії.
6. Становлення демократії, забезпеченні поваги до прав людини і верховенства права, протидії корупції за участі правника.
7. Незалежність як професійний аспект правничої професії.
8. Добросесність правника.
9. Людська та професійна гідність представників правничої професії.
10. Механізм добору кандидатів на посаду судді, прокурора, адвоката.
11. Рівність як принцип доступу до правничої професії через заборону дискримінації за ознаками віку, статі, політичних, релігійних й інших переконань та ознак.

Література:

1. Бабенко А.М., Борисова О.О. Юридична деонтологія: навч. посіб. – Одеса: ОДУВС, 2022. – 176 с.
2. Сущенко В.М. Професійна відповідальність правника: навч. посіб. для студ. вищих юрид. навч. закладів. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – 236 с.
3. Чернищук Н. В. Місце та призначення юриста в суспільстві та державі. Журнал «Наукові інновації та передові технології» Серія «Право». No 6(8) 2022. С. 646-653.
4. Сущенко В.М. Модель професійної культури правника: критерії та підходи. Наукові записки НаУКМА. К.: ВД «Академія», 2009. Т. 90: Юридичні науки. С. 29-33.
5. Костюченко. О. Є. Професійні стандарти як основа визначення змісту підготовки здобувачів освіти за спеціальністю 081 «Право». Нове українське право, Вип. 6, 2021 С. 148-155.

Голосніченко І. П. До питання свободи і самоврядування у сфері юридичної освіти та науки в Україні [Електронний ресурс] / І. П. Голосніченко // Право України. - 2018. - № 1. - С. 251-264.

ТЕМА 2. ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ (8 год)

Питання для підготовки:

- 1. Міжнародні стандарти правничої професії: поняття, види.**
- 2. Європейські стандарти правничої професії.**
- 3. Нормативно-правові акти України в сфері стандартів правничої професії.**
- 4. Професійні об'єднання як учасники регулювання правничої професії.**
- 5. Нормативно-правові акти, що регулюють професійну діяльність правника.**
- 6. Значення міжнародних стандартів у розбудові правової системи України.**
- 7. Загальна характеристика нормативно-правових актів ЄС у сфері регулювання правничої професії.**
- 8. Значення європейських стандартів для розвитку правничої професії в Україні.**
- 9. Участь держави в управлінні функціонування та розвитку правничої професії.**
- 10. Практика формування і реалізації стандартів, які регулюють поведінку правника в Україні.**

Література:

1. Сущенко В. М. Європейські та міжнародні стандарти правничої професії в контексті функціонування правової системи України / В. М. Сущенко // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. - 2016. - Т. 181. - С. 22-26.
2. Сущенко В. М. Правосвідомість правника у контексті доктрини верховенства права. Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна : зб.наук. статей К. : Дух і Літера, 2013. С. 364–377.
3. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. Харків, 2016. 490 с.

4. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини. Київ, 2018. 168 с. URL: <https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/08/.pdf>
5. Ставнійчук М. І. Роль міжнародних стандартів у захисті та розвитку демократичних принципів. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2010. № 2. С. 15–23.
6. Лоджук М.Т. Юридичні клініки в Україні: освіта та правова допомога: монографія. Одеса: Фенікс, 2015. 328 с.
7. Гобечія І.Т. Генеза правового регулювання статусу юридичних осіб, що здійснюють діяльність у сфері надання правничих послуг за законодавством України. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. Випуск 63. С. 124-129.

ТЕМА 3. ЗАГАЛЬНІ ЕТИЧНІ ВИМОГИ ПРАВНИКА (6 год)

Питання для підготовки:

- 1. Юридична освіта. Поняття юридичної освіти..**
- 2. Підтримка гідності та добросовісності професії.**
- 3. Юридична освіта: види, форми, рівні.**
- 4. Державні стандарти вищої юридичної освіти.**
- 5. Заборона дискримінації як спосіб забезпечення рівності. Поняття та види дискримінації.**
- 6. Захищені ознаки (вік, стать, сексуальна орієнтація, расове та етнічне походження, колір шкіри та інші).**
- 7. Стриманість (поміркованість) як моральна чеснота правника.**
- 8. Репутація, її значення для окремих видів правничої професії професій та для правничої професії в цілому.**
- 9. Вплив позапрофесійної поведінки на репутацію правника та гідність і добросовісність професії.**
- 10. Законодавчі гарантії щодо нерозголошення професійної таємниці (таємниця слідства, нарадчої кімнати; адвокатська таємниця).**

Література:

1. Етичні правила правника Всеукраїнської громадської організації «Асоціація правників України». Київ, 2012 рік. Затверджені Правничою асамблеєю Асоціації правників України 05 жовтня 2012 року. URL: <https://uba.ua/ukr/projects/5/>.
2. Канавець Р.С. Професійна етика юриста. Навч. посібн. К. : Алерта, 2017. 148 с.

3. Северин К. М. Дослідження принципу уникнення конфлікту інтересів при здійсненні адвокатської діяльності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. № 35. Ч. 1. Т. 3. 2015. С.142–147.
4. Дудко О. В. Конфлікт інтересів захисника й підозрюваного, обвинуваченого та його наслідки. Юридичний бюлетень. Вип. 7. ч. 2. 2018.
5. Маркін, С.І. Можливості використання зарубіжного досвіду правового забезпечення адвокатської таємниці. Порівняльно-аналітичне право. №1 2019. С. 217-221.

ТЕМА 4. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА СУДДІ (8 год)

Питання для підготовки:

1. Законодавство України у сфері етичної поведінки суддів (Закон України «Про судоустрій і статус суддів», Кодекс суддівської етики, Кримінальний кодекс України).
2. Психологічні аспекти професійної діяльності судді..
3. Моральні якості судді.
4. Місце судді в змагальному судовому процесі.
5. Конфлікт інтересів у судді.
6. Механізми відводу та самовідводу судді.
7. Етика поведінки судді задля дотримання гласності процесу та таємниці нарадчої кімнати.
8. Взаємодія судді з органами державної влади.
9. Незаконний тиск на суддю під час ухвалення рішення.
10. Взаємодія судді з ЗМІ.
11. Контроль та перевірка професійної поведінки судді.
12. Перевірка декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.
13. Взаємодія судді з іншими суддями.
14. Суддівське самоврядування: форма організації. Адміністративні посади у суді.
15. Взаємодія судді з присяжними.
16. Органи, що здійснюють перевірку судді та застосовують засоби дисциплінарного стягнення.

Література:

1. Бангалорські принципи поведінки суддів: схвал. Резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН від 27.07.2006 № 2006/23. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j67.
2. Європейська хартія про закон «Про статус суддів» від 10.07.1998. URL: <https://court.gov.ua/userfiles/05.pdf>.
3. Кодекс суддівської етики: затв. XI черговим з'їздом суддів України від 22 лютого 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>.
4. Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки: ухвал. Комітетом Міністрів Ради Європи на 1098 засіданні заступників міністрів від 17 листопада 2010 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38.
5. Бабенко А.М., Борисова О.О. Юридична деонтологія: навч. посіб. – Одеса: ОДУВС, 2022. – 176 с.
6. Незалежність і дисциплінарна відповідальність суддів : міжнародні стандарти й національна практика : монографія / Н. Антонюк, О. Верба-Сидор, Т. Пашук, С. Рабінович. Вид. 2-ге. К. : Алерта, 2021. 248 с.
7. Овсяннікова О. Професійна етика суддів та працівників суду як чинник, що впливає на формування громадської думки. Підприємство, господарство та право. 2016. № 8. С. 196–200.
8. Городовенко В. Деякі аспекти діяльності органів суддівського самоврядування у сфері запобігання корупції в судовій системі України. Право України. 2017. № 1. С. 28– 36

ТЕМА 5. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА АДВОКАТА (10 год)

Питання для підготовки:

1. **Міжнародні нормативно-правові акти адвокатської діяльності: загальна характеристики, види.**
2. **Європейські стандарти професійної діяльності адвоката..**
3. **Вітчизняне законодавство України в сфері регулювання адвокатської професії.**
4. **Компетентність та добросовісність адвоката при реалізації професійних обов'язків.**
5. **Інформування клієнта про хід виконання правового доручення.**

- 6. Конфлікт інтересів: джерела походження, види, інформування клієнта про наявний конфлікт.**
- 7. Оплата діяльності адвоката.**
- 8. Припинення надання правової допомоги адвокатом.**
- 9. Відомості, що становлять адвокатську таємницю. Суб'єкти збереження адвокатської таємниці.**
- 10. Звільнення від обов'язку зберігання адвокатської таємниці.**
- 11. Етичні особливості захисту прав та інтересів неповнолітніх, недієздатних (обмежено, частково дієздатних) клієнтів.**
- 12. Представництво юридичних осіб адвокатом.**
- 13. Роль адвоката в судовому процесі.**
- 14. Сприяння адвоката у встановленні істини у справі.**
- 15. Відносини адвокатури з органами державної влади.**
- 16. Асоціація адвокатів як інструмент захисту і незалежності свободи адвоката.**
- 17. Адвокатське самоврядування.**
- 18. Відповідь адвоката на протиправну та неетичну поведінку.**
- 19. Скарга щодо неналежної поведінки адвоката.**
- 20. Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури.**

Література:

1. Барабаш Т.О. Актуальні питання адвокатської етики та відповідальності за її порушення. Проблеми законності. 2019. Вип. 145. С. 205–214.
2. Бірюкова А. М. Довіра як етична основа відносин адвоката з клієнтом (міжнародний та вітчизняний вимір). Вісник кримінального судочинства. 2017. № 3. С. 149–154. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2017_3_19.
3. Заборовський В.В. Правовий статус адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури України : монографія. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2017.
4. Іваницький С.О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: монографія. К. : Інтерсервіс, 2017.
5. Святоцька В. О. Стандарти організації професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. Харків, 2021. 535 с.
6. Семенюк І.Я. Моральні засади діяльності інституту адвокатури: теоретико-правовий аспект: дис.... канд. юрид. наук: 12.00. 01. Львів, 2015. 240 с.

7. Хотинська-Нор О. З. Деонтологічні засади взаємодії адвоката та суду в процесі здійснення судочинства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 51. Т. 2. С. 161–164.
8. Хижняк ЄС Адвокатська етика як складова професійної підготовки адвокатів. Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск. Адвокатська етика. 2019. С. 51–52.
9. Рішення ВКДК № IX-016/2017 від 20.06.2017 р. Про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності у вигляді попередження. URL: <https://vkdk.org/rishennya-ih0162017-u-spravi-za-skargoyu-na-rishennya-distsiplinarnoji-palatikdka-odeskoji-oblasti-vid-23-05-2017-pro-porushennyadistsiplinarnoji-spravi-ta-na-rishennya-distsiplinarnoji-palati-k/>.
10. Правила адвокатської етики: затв. Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 р. 9 червня 2017 р. у м. Києві (зі змінами, затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 р. 15 лютого 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>.
11. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 727 засіданні заступників міністрів від 25 жовтня 2000 р. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf

ТЕМА 6. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРОКУРОРА (6 год)

Питання для підготовки:

- 1. Значення прокурора у демократичній державі.**
- 2. Принципи, на яких ґрунтується етика прокурора.**
- 3. Особливості взаємодії прокурора з іншими прокурорами.**
- 4. Заборона приниження працівників прокуратури з боку вищестоящих прокурорів.**
- 5. Утримання від виконання незаконних наказів та вказівок.**
- 6. Моральна відповідальність прокурора перед суспільством.**
- 7. Орган, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів.**
- 8. Види дисциплінарних стягнення, які можуть покладатися на прокурора.**
- 9. Оскарження рішення прийнятого у дисциплінарному провадженні.**
- 10. Рішення Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів у дисциплінарному провадженні стосовно прокурорів.**
- 11. Матеріальна відповідальність прокурорів.**
- 12. Адміністративна відповідальність прокурорів.**

13. Цивільно-правова відповідальність прокурорів.

14. Кримінальна відповідальність прокурорів.

Література:

1. Збірник рішень Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів у дисциплінарному провадженні (за 2017 рік) / упоряд.: С. В. Подкопаєв, С. В. Гриненко. – Харків: Право, 2018. – 944 с.
2. Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів (Будапештські принципи, ухвалені Конференцією генеральних прокурорів країн – членів Ради Європи у 2005 році). URL: <https://rm.coe.int/conference-of-prosecutors-general-of-europe-6thsession-organised-by-t/16807204b5>.
3. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів: затв. Всеукраїнською конференцією прокурорів від 27.04.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text>.
4. Про роль прокуратури в системі кримінального судочинства: Рекомендація R (2000) 19 Комітету міністрів – держав-членів Ради Європи від 6 жовтня 2000 року. URL: <https://goo.gl/dmMeu9>.
5. Юридична деонтологія: навч. посібн. для підгот. до іспит. К. : «Центр учбової літератури», 2021. 158 с.

ТЕМА 7. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА НОТАРІУСА (6 год)

Питання для підготовки:

1. Європейські стандарти етики нотаріуса.
2. Європейський кодекс нотаріальної етики.
3. Конфлікт інтересів у нотаріуса під час виконання професійних обов'язків.
4. Принципи професійної етики нотаріуса.
5. Підстави та порядок оскарження рішень нотаріуса.
6. Взаємодія нотаріуса з державними органами.
7. Особливості отримання свідоцтва нотаріусом та його анулювання.
8. Нотаріальна таємниця.
9. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса.

- 10. Конкуренція в нотаріаті як умова порушення правил професійної етики.**
- 11. Форми та порядок реагування нотаріуса на незаконну та неетичну поведінку колеги.**
- 12. Професійна мораль нотаріуса.**

Література:

1. Бабенко А.М., Борисова О.О. Юридична деонтологія: навч. посіб. – Одеса: ОДУВС, 2022. – 176 с.
2. Правила професійної етики нотаріусів України: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 07.06.2021 № 2039/5. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-21#n7>.
3. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-ХІІ.
4. Етика нотаріуса у сфері професійної діяльності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. Серія ПРАВО. Випуск 21. Частина II. Том 1. с. 194-198.
5. Желіховська Ю.В. Етика нотаріуса у сфері професійної діяльності. Правова держава. 2018. вип. 21. с. 154-157.
6. Шекур'як О.М. Професійна етика нотаріуса: від моралі до моральності. Нотаріат України. 2019. вип.33. с. 32-33
7. Масляк Н.В. Заповіді міжнародного союзу нотаріату та правила професійної етики нотаріусів в Україні. Етика правника. 2018. вип.21. с. 36-40.
8. Невзорова І.В. Сутність деонтологічних засад діяльності нотаріуса. Науковий вісник південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2019. вип. 19. с. 35- 36

ТЕМА 8. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА НАУКОВЦЯ-ПРАВНИКА (10 год)

Питання для підготовки:

- 1. Основи наукової етики.**
- 2. Міжнародні та національні правові норми щодо авторських прав.**
- 3. Етичний кодекс ученого України.**
- 4. Моральні стандарти науковця.**
- 5. Морально-етичні принципи викладача науковця.**
- 6. Свобода в науці правника.**
- 7. Професійні обов'язки ученого як викладача, експерта, консультанта.**
- 8. Принцип рівності та об'єктивності при проведенні експертного розгляду.**

9. Принцип конфіденційності.
10. Взаємодія науковця з іншими науковцями.
11. Взаємодія з державними органами.
12. Відносини науковців між із суспільством
13. Моральна відповідальність за наслідки діяльності вченого.
14. Дисциплінарна відповідальність.

Література:

1. Гончаренко С. Етичний кодекс ученого / С. Гончаренко // Естетика і етика педагогічної дії : зб. наук. пр. Київ-Полтава, 2011. С. 25-34.
2. Етичний кодекс ученого України Затверджено зборами 3.Національної академії наук 15 квітня 2009 р. Бюлетень ВАК. 2009. № 6. С. 15–18.
3. Мовчан ВС Етика. Навчальний посібник/ВС Мовчан. К.: 6.Знання, 2007. 483 с.(397–404).
4. Чумак А.Л. Етичні кодекси в контексті соціокуль-турної динаміки: Автореф. дис... канд. філос. н. К., 2008. С. 11.
5. Мартинюк І., Соболева Н. Академічна наука у гро-мадській думці та в оцінках експертів // Соціоло-гія: теорія, методи, маркетинг. — 2006. — № 1. —С. 134–152.
6. Петренко В.С. Поняття та види плагіату. Часопис цивілістики. 2013. Вип.14. – С. 128-131.
7. Про історико-філософські проблеми соціальної відповідальності вченого. А. О. Соловей, О. М. Кананихіна, Т. С. Ботіка, О. А. Мамроцька. Зб. тез доп. 80-ї наук. конф. викл. акад., Одеса, 7–8 трав. 2020 р. Одес. нац. акад. харч. технологій ; під заг. ред. Б. В. Єгорова. Одеса : ОНАХТ, 2020. С. 416–418.
8. Лугова В. М. Напрями удосконалення іміджу викладача закладу вищої освіти. Молодий вчений. 2020. №3. С. 399–404.

ТЕМА 9. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРЕДСТАВНИКІВ ЮРИДИЧНИХ ПРОФЕСІЙ У ПРИВАТНОМУ ЖИТТІ (6 год)

Питання для підготовки:

1. Загальні правила поведінки для різних юридичних професій у приватному житті.

2. **Елементи приватного життя: персональні дані, комунікація з іншими.**
3. **Імунітет офісу та комунікації.**
4. **Обмеження у поведінці у приватній сфері, що обумовлені приналежністю до правничої професії, та коло спілкування правника.**
5. **Недопустимість змішування професійних та особистих інтересів.**
6. **Сімейне життя: ризики для конфіденційності та можливий конфлікт інтересів (шляхи запобігання).**
7. **Заборона дискримінації з огляду на приналежність до релігії. Участь правника у релігійних маніфестаціях.**
8. **Відносини зі служителями культу: персональне спілкування та спілкування під час судового процесу.**
9. **Публічність адвоката.**
10. **Зовнішній вигляд юриста.**
11. **Роль правника в інформаційному суспільстві.**

Література:

1. Віткаускас Д. Право на повагу до приватного життя відповідно до статті 8 Європейської Конвенції захисту прав людини та основних свобод // Нові аспекти права на приватність та удосконалення українського законодавства: Матеріали міжнародного просвітницького семінару (м.Київ, 6-7 жовтня 2003 р.). – Режим доступу: <http://khpg.org/index.php?id=1094815937>.
2. Храпенко О. О. Дотримання адвокатами правил професійної етики на телебаченні та в мережі Інтернет. Вісник Одеської адвокатури. 2019. С.53–55.
3. Кухнюк Д. Професійна етика у віртуальному просторі. Юридична газета. Online. 2019. URL: <http://yurgazeta.com/publications/practice/inshe/profesiyna-etika-uvirtualnomuprostori.html>.
4. Семенюк І.Я. Моральні засади діяльності інституту адвокатури: теоретико-правовий аспект: дис.... канд. юрид. наук: 12.00. 01.Львів, 2015. 240 с.
5. Професійна етика судового процесу: матеріали круглого столу (24 листопада 2017 року). – Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. – 92 с.
6. Оверчук С. В. Обшук житла адвоката та приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність: прецедентна практика Європейського суду з прав людини. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2018. № 2(18). С. 1–53.

7. Чернобай А. Морально-етичні вимоги до позаслужбової поведінки прокурора як елемент професійної етики та поведінки прокурора. Публічне право: Науково-практичний юридичний журнал. 2017. № 2. С. 219-226.

ТЕМА 10. ПРАВНИЧА ПРОФЕСІЯ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ. (4 год)

Питання для підготовки:

- 1. Підпорядкування права політиці (особливо у тоталітарному минулому) і суспільній моралі, брак поваги до Конституції і законів з боку політиків, вищих посадовців і державних юристів, брак довіри до держави і державної влади.**
- 2. Корупція як підстава не довіряти правникам.**
- 3. Інші показники, що стимулюють недовіру (низький рівень виконання судових рішень, нестабільність законодавства тощо).**
- 4. Правники як відносно закрита корпорація (латина, мантия, доступ до професії) і вплив цієї закритості на суспільний образ.**
- 5. Роль правничої етики у відновленні довіри до правників.**
- 6. Досвід Громадської ради доброчесності, Національної асоціації адвокатів України, Нотаріальної палати України.**
- 7. Національна безпека і права людини.**
- 8. Національна безпека і верховенство права.**

Література:

1. Бочуляк Н. І. Роль адвокатури у механізмі захисту прав і свобод людини. Lviv Polytechnic National University 203 Institutional Repository. 2019. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/52579/2/2019n24_Bochlylyak_N_I-The_role_of_advocacy_13-19.pdf.
2. Сущенко В.М. Правосвідомість правника у контексті доктрини верховенства права. *Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна: зб. наук. статей* К.: Дух і Літера, 2013. С. 364-377.
3. Сущенко В.М. Європейські та міжнародні стандарти правничої професії в контексті функціонування правової системи України / В.М. Сущенко // Наукові записки НаУКМА. – Т. 181: Юридичні науки. – 2016. – С. 22-25.
4. Сущенко В. М. Модель професійної культури правника: критерії та підходи / Сущенко В.М. // Наукові записки НаУКМА. - 2009. - Т. 90 : Юридичні науки. - С. 29-33.

5. Українська Революція гідності, агресія РФ і міжнародне право. — К.: К.І.С., 2014. — 1016 с.